

Vážené kolegyně a vážení kolegové,

proč není žena jako muž? zpívá profesor Higgins v *My Fair Lady*.

Sociální a ekonomické postavení evropských žen až do 20. století bylo podřízené mužům. Československo bylo jednou z prvních zemí, která rozšířila v roce 1919 všeobecné volební právo na ženy. (To samozřejmě neznamená, že ženy mužům nemohly dominovat, v soukromí domova se to nejspíš stávalo stejně často jako dnes.) Přesto vidíme v historii obrazy mimořádně silných žen, které muži museli respektovat – třeba Jeanne d'Arc, anglická Alžběta I., Marie Terezie nebo Marie Curie. Nejednou však muži byli obrazem své role zaslepeni tak, že nepoznali, když ji hrála žena. Třeba bizarní situace, když se námořníci z výpravy admirála (a matematika) Louise Antoine Bougainville v roce 1767 vylodili na Tahiti. Obklopile je ostrovanky, krásné (přinejmenším je tak viděli námořníci po téměř roční plavbě Atlantikem, Magelanovou úžinou, Pacifikem) a jako celá zdejší společnost sexuálně svobodné. Místní muži se shlukli kolem mladého, chlapeckého asistenta botanika doprovázejícího výpravu. Evropské představy o roli mužů se jich netýkaly, takže v mladém námořníkovi ihned poznali ženu převlečenou za muže. Ne Jean Baret, ale Jeanne Baret. Dívka tvrdila, že se převlékla za chlapce, protože to byla jediná možnost, jak se zúčastnit expedice a ona toužila po vědě, botanice. (Napadá mne, že i dnes ti, co touží po vědě, musí kde co obětovat.) Botanik Philibert Commerson tvrdil, že v ní ženu nepoznal, ale osvědčila se, takže v expedici mohla pokračovat už jako žena. Teprve dodatečně se zjistilo, že byla jeho milenkou už několik let před výpravou. Měla zřejmě podíl mimo jiné na objevu *Bougainvillea brasiliensis*. Květina dostala jméno podle velitele expedice, ale poté, co před pár lety vyšly články o jejích botanických objevech, byla podle ní v roce 2012 pojmenovaná rostlina příbuzná *Solanum* *baretiae*. Lásko k botanice (a k botanikovi?) byla pro ni nade vše a byla první ženou, která obeplula zeměkouli. V osmdesátých letech osmnáctého století ji francouzský král přiznal penzi, zřejmě to bylo poprvé, kdy byla takto žena odměněna za výzkum.

Jiná historka se týká rytíře d'Éon. Narodil se v roce 1728 a začínal jako advokát, později se dal

k vojsku a jeho statečnost v sedmileté válce jej dovedla k hodnosti kapitána dragounů. Pak byl vyslán jako tajný agent do Anglie, největšího konkurenta Francie na geopolitickém poli. Byl to moc hezký kapitán a v Londýně se začalo šeptat, že by mohl být ženou. Rytíř řeči nikdy nepotvrdil ani nevyvrátil, vychutnával si dvojznačnost své pozice. Ve Francii však vznikly obavy, aby neprozradil Angličanům, proč tam byl vyslán, totiž připravovat plány na invazi v případě války (která, jak víme, se nikdy nikomu nepodařila od roku 1066). Byl za ním tedy vyslán další špión, Pierre-Augustin Beaumarchais, libertin, milovník žen a spisovatel. Rytíř i agent v sobě našli zalíbení, dohodli se, a dáma, předtím *chevalier d'Éon*, slíbila mlčet a dostala od vlády důchod. Byla přijata králem Ludvíkem XVI., na audienci se dostavila v dragounské uniformě. A špión Beaumarchais? Dodnes posloucháme jeho zhubebněná díla – *Lazebníka sevillského* a *Figarovu svatbu*.

Casimir Pulaski, ještě jako Kazimierz Pułaski, byl vůdčí postavou polského odporu proti Rusku, které se chystalo zabrat většinu Polského království. (Mimochodem, za ruskou expanzí stála další silná žena, imperátorka Kateřina II.) Účastnil se protiruského odboje polské šlechty, organizovaného v Barské konfederaci, po jeho porážce uprchl do anglických kolonií v Severní Americe, které povstaly za svoji nezávislost. Bojoval pod Washingtonem, je slavný jako otec kavalérie USA. V roce 1779 velel vítěznému jezdeckému útoku na anglické pozice, který rozhodl bitvu u Savannah, avšak Pulaski sám padl. Je národním hrdinou dvou národů – Poláků a Američanů. Jaké bylo překvapení, když při nedávném otevření jeho hrobu našli kostru ženy... (analýza DNA totožnost potvrdila). Na portrétu jeho obličej vypadá spíš žensky, ale vlasy ustupují a má knírek – nevím, zda pravý. Zřejmě byl/a intersexuál.

Na úvodní otázku můžeme odpovědět, že žena je někdy jako muž. Určitě má mít žena stejné možnosti jako muž, třeba velet dragounskému útoku. Určitě jsou schopné ženy stejně schopné jako schopní muži, vidíme to třeba ve školství, zdravotnictví, výzkumu. Myslím, že je jenom dobře, že ne vždy a všude panují testosteronem nabití adrenalinoví

Obr. 1. Jean/Jeanne Baret, botanik/botanička

Obr. 2. Generál/ka Pulaski

chlapáci. Osobně se přikláním k tomu, aby muž byl jako muž a žena jako žena. Je dobře, že žena není vždy a za všech okolností jako muž. Je na každém jednotlivci, jak využije šance, které život nabízí, musí však být pro ženy i muže stejné.

Na vaše příspěvky se i s redakční radou těší

prof. MUDr. Ivan Rektor, CSc.,
FCMA, FANA, FEAN
předseda redakční rady

